

Cirkevná škola ako nástroj evanjelia

Výsledky prieskumu evanjelizačno-misijného odboru

Vážené staršovstvá zborov Cirkvi bratskej a vedenia cirkevných škôl,

Evanjelizačno - misijný odbor (EMO) CB sa v roku 2023 zaoberal otázkou: "Sú cirkevné školy priestorom pre zvestovanie evanjelia?" Nasledovný dokument popisuje postupné hľadanie odpovede na túto otázku. Dokument je rozdelený na tri časti:

1. **Úvod**, v ktorom popisujeme, aké etapy sme absolvovali pri hľadaní odpovede na našu otázku a zároveň v ňom popisujeme aj proces ako vznikol tento dokument.
2. **Poznámky**, v ktorých sme zhrnuli všetko, čo sme sa dozvedeli pri rozhovoroch so zástupcami škôl a zborov. Mnohé z nich sa netýkajú priamo našej otázky, ale sú užitočným podnetom pri premýšľaní o cirkevnej škole.
3. **Záver**, v ktorom by sa mala odzrkadliť odpoveď na našu otázku, ako aj výzvy, ktoré táto odpoveď prináša.

1. ÚVOD

Keďže sme si uvedomili, že sami na túto otázku nevieme odpovedať, stanovili sme si plán pozostávajúci z troch etáp, ktoré sme sa pokúsili absolvovať v určenom časovom horizonte.

I. etapa: Nadviazať osobný kontakt so staršovstvami a pracovníkmi škôl, aby sme ich oboznámili s naším zámerom a pripravili pôdu pre budúci rozhovor na našu tému.

Začiatkom februára 2023 EMO za týmto účelom oslovilo staršovstvá zborov CB v Bratislave (Cukrová, Kaplnka), vo Svätom Jure, v Trnave, v Leviciach a v Banskej Bystrici, a predstavili sme im svoj zámer. Pre získanie komplexných informácií sme požiadali staršovstvá, aby nám odporučili kontaktné osoby, ktoré by dostatočne reprezentovali jednak zbor a tiež školu. Odporúčané osoby sme následne oslovili listom, ktorý obsahoval otázky, rozdelené do štyroch okruhov.

1. Okruh otázok: „Začiatky a založenie“ cirkevnej školy
2. Okruh otázok: „Na ceste“ a teda prvé roky rozvoja a proces rastu
3. Okruh otázok: „Tu som“ a teda realita a aktuálne otázky
4. Okruh otázok: „Čo ďalej“, alebo aké výzvy nás v budúcnosti čakajú

II. etapa: Zmapovať a popísať možnosti ako môže byť cirkevná škola „misijným nástrojom zboru“

Počas mája 2023 sme absolvovali osobné rozhovory s kontaktnými osobami. Spolu sme mali 6 stretnutí s 11 ľuďmi v nasledovných školách: CZŠ Narnia Bratislava, Bilingválne gymnázium C. S. Lewisa Bratislava, CZŠ Narnia Pezinok, ZŠ Narnia Trnava, ZŠ Narnia Levice, ZŠ Narnia Banská Bystrica. Rozhovory prebiehali v príjemnej atmosfére, mali sme príležitosť pozorne počúvať cenné skúsenosti a poznatky, pritom porozumieť ako Pán Boh cez cirkevné školy koná.

III. etapa: Zhrnúť poznatky z rozhovorov, sformulovať a zatriediť podľa vyššie navrhnutých okruhov a pokúsiť sa odpovedať na našu základnú otázku: “Sú cirkevné školy priestorom pre zvestovanie evanjelia?”

Naším zámerom bolo poskytnúť materiál, ktorý by v budúcnosti pomohol najmä tým, ktorí o zriadení cirkevnej školy uvažujú. Toto sme sa snažili uskutočniť v priebehu letných mesiacov prostredníctvom viacerých stretnutí tak, aby sme na jeseň mohli Cirkvi bratskej ponúknuť materiál v písomnej podobe.

Poznámka: V správe sa nespomínajú konkrétne zbory alebo školy, pokúsili sme formulovať spoločné znaky, dojmy a informácie, ktoré by mohli byť aplikované aj v budúcnosti.

Poďakovanie: EMO osobitne ďakuje všetkým zborom a kontaktným osobám za ochotu zdieľať ich príbeh o uskutočnení myšlienky založenia školy, a skúsenosti ako cirkevné školy ovplyvňujú misiu zborového života.

2. POZNÁMKY

Súčasťou dokumentu sú stručné poznámky z rozhovorov, ktoré sme zaznamenali. Rozdelili sme ich do štyroch okruhov a v každom sme sledovali spoločné črty a možné komplikácie. Tieto poznámky zachytávajú širšie spektrum výborných podnetov, a teda presahujú hlavnú tému/otázku na ktorú sme hľadali odpoveď. Avšak, považujeme ich za užitočné a preto ich zdieľame.

I. Začiatok školy – pred založením školy

Spoločné črty (opakujúce sa črty):

- Na začiatku je vždy kľúčový vodca resp. dvojica či trojica „nositelia vízie“ (zvyčajne niekto s pedagogickým vzdelaním a praxou), a následne sa vytvorí tím ľudí, pracujúci na zriadení školy ľudí (často i rodičia detí)
- Myšlienku si osvojí staršovstvo zboru/celý zbor
- Kontakt a pomoc od iných Narnií a Združenia škôl C.S. Lewisa
- Iniciatíva založiť školu môže mať rôzne motívy (ciele), napríklad: 1. služba komunite/spoločnosti, 2. misijný nástroj zboru, 3. dobrá škola pre „naše“ deti
- Pracovný tím sa usiluje formulovať víziu školy
- V celom procese dominuje nadšenie

Komplikácie v tejto fáze:

- Nikdy to nie je bez problémov!!! Problémy určite prídu.
- Odchod kľúčovej osoby z tímu
- Pochybnosti o správnosti zámeru založiť školu
- Rozdelenie v zbore – odporcovia projektu, alebo odchod ľudí zo zboru
- Problémy s byrokraciou a štátnymi inštitúciami, lokálnou politikou
- Problémy s inými školami (konkurenčný boj – niekedy je to boj o deti, inokedy o priestory)
- Problémy s priestormi vhodnými pre školu

II. Prvé roky po založení školy

Spoločné črty (opakujúce sa črty)

- Veľmi dôležité pre novú školu je poradenstvo od Združenia škôl CSL – koučing či mentoring od skúsenejších kolegov.
- Potreba dobrého manažéra, schopného viesť veľký kolektív – nie vždy to je pôvodný nositeľ vízie/vodca prípravného tímu
- Potreba tímu mať v zbere/staršovstve oporu – nevyhnutné vedieť, že sú vnímaní zborom ako súčasť zborovej práce, ako misijní pracovníci – stretnutia s kazateľom, pravidelné modlitby...
- Prvoradé pre úspech a pokračovanie školy je kvalitné vzdelanie a vytvorenie príjemného prostredia pre vzdelávanie. Aj keď bola škola založená ako misijný nástroj, jej špecifickým účelom nie je misia (je to škola – nie cirkev).
- Učiteľ nie je evanjelista, predovšetkým je učiteľ – jeho evanjeliou je kvalitná práca a Bohom premenený charakter (učitelia žijú evanjelium v priamom prenose pred očami detí).
- Špecifikum cirkevnej školy je vyučovanie náboženstva. To vytvára pre školu (ale aj zbor) veľkú príležitosť komunikovať/vyučovať evanjelium verbálne.
- Dve citácie jedného z respondentov:
“nikdy sme nemali túžbu, aby všetci učitelia boli veriaci, alebo z CB. Hľadáme ľudí s dobrým charakterom, no nositeľmi hodnôt a učiteľmi náboženstva by mali byť ľudia z CB”
“je ideálne, keď učiteľ náboženstva nie je externista, ale je súčasťou školy, potrebujeme ľudí, ktorí budú svetlom aj iným učiteľom, budú schopní vytvárať prirodzené vzťahy, budú triedni učitelia, alebo viesť družinu...”
- Pre vytvorenie premostenia medzi zborom a školou sú kľúčoví:
  1. kazatelia zboru a preto treba brať do úvahy, že výmena kazateľa v zbere môže priniesť novú situáciu – noví kazatelia majú iné obdarovanie, iné nasmerovanie, sú v inej vekovej kategórii, majú problém nastúpiť do rozbehnutého vlaku, atd.
  2. rodičia detí, ktorí sú zo zboru a preto ak niektorí rodičia nezapíšu svoje dieťa do Narnie treba sa o tých dôvodoch rozprávať
  3. správna rada školy a preto je dobré ak je v nej zastúpené vedenie zboru – kazateľ/staršovstvo
  4. dobrovoľníci zo zboru (napríklad v resttime, brigády a pod.).
- Vytvára sa priestor pre premostenie zborových a školských aktivít (práca s rovnakou vekovou kategóriou – besiedka, dorast, Fusion, detský spevokol a pod.) – ale pozor na problém s inou dynamikou v práci v zbere a v škole, pritom treba dávať pozor na to, aby “zborové deti”, ktoré chodia do Narnie nestratili záujem o zborové akcie, prípadne neboli preťažené aktivitami v škole.
- Škola rastie rýchlejšie ako zbor, niekedy zbor nedokáže využiť všetky príležitosti, ktoré škola ponúka a treba sa na to pripraviť (mať misijnú víziu pre rastúcu školu, aby sa škola a zbor neoddelili)

Komplikácie v tejto fáze

- Ak je v zbere rozdelenie v pohľade na školu - môže sa prehĺbiť a vznikajú minimálne 2 tábory – proNarnia a antiNarnia
- Zmena rolí v škole a zbere – z bratov a sestier sa stávajú kolegovia, nadriadení a podriadení, pričom v škole to môže byť v opačnom garde než v zbere. Prenášajú sa problémy zo zamestnania do zboru a podobne (veľké riziko veľmi hlbokých zranení; niekedy to môže prerásť až do odchodu ľudí zo školy/zboru)
- Kapacitné/priestorové problémy – potreba nových...
- Problém s nedostatkom kvalitných učiteľov, obzvlášť učiteľov náboženstva, ktorí by boli v škole naplno (kazateľ zvyčajne nie je náhradou).
- Predstavy ľudí zo zboru o misijnom pôsobení školy a realitou môžu byť odlišné...

III. Keď je škola zabehnutá

V tomto okruhu otázok sme čerpali informácie najmä zo škôl v Bratislave, Pezinku a Banskej Bystrici

Spoločné črty (opakujúce sa črty)

- Škola už dávno „prerástla“ zbor personálne aj finančne.
- Komunitný charakter školy sa vytráca – je ťažšie ho znova naštartovať, keďže táto komunita sa dynamicky mení (žiaci sú v nej maximálne 9 rokov a ich rodičia možno o niečo dlhšie, ak majú v škole viac detí – ak sa nestanú nejakým spôsobom súčasťou školy resp. zboru)
- Do procesu vstupujú noví ľudia a často i noví lídri – kľúčové je zachovať kontinuitu.
- Potreba, aby si učiteľský tím znovu definoval svoje poslanie a víziu – prešiel procesom redefinovania, aby sa zabezpečilo, že toto smerovanie nebude len „zdedené“, ale stane sa osobným presvedčením jednotlivcov v tíme.
- Výzva pri obsadzovaní učiteľských pozícií – zvyčajne sa učiteľský tím stáva rozmanitejším čo do vyznania. Avšak prináša to aj nové príležitosti k evanjelizácii v rámci učiteľského tímu.
- Nové výzvy k rastu školy – otázka či založiť gymnázium/lýceum?
- Založenie školy síce vytvára nové príležitosti k misii a evanjelizácii (viac príležitostí, ako zbor dokáže využiť), avšak neprinesie to automaticky rast zakladajúceho zboru. Ani jeden zbor nezaznamenal výrazný rast vďaka škole samotnej. (Zjavne početne narástol vďaka činnostiam okolo školy asi len zbor v Banskej Bystrici).
- Dôležité je prepojenie zboru a školy – spoločné programy školy a zboru – dobre funguje, keď škola/žiaci pripravujú program pre zbor (nie naopak). Dôležité je však vytvoriť príležitosti, kedy by žiaci a ich rodičia mali príležitosť tráviť čas s kresťanmi zo zboru (obed, návšteva, výlet, dobrovoľníctvo, celoslovenské pobyty VeDeLePo - BB ...)
- Silným svedectvom môžu byť situácie, kedy škola či zbor v kritických momentoch pomôže jednotlivcom zo školy (napr.: žiak, rodič či učiteľ, ktorý prežíva nejaké ťažké obdobie a škola, či zbor mu prejavia lásku a starostlivosť vo forme modlitby, duchovnej podpory, praktickej pomoci a pod.)

Komplikácie v tejto fáze

- Konverzia dieťaťa z ateistickej rodiny, či rodiny iného vyznania vytvára nové výzvy.
- Veľká škola je náročná na množstvo dobrovoľníckej práce – to má negatívny dopad na službu v zbore, kde títo dobrovoľníci chýbajú – hrozí, že zo školy a zboru sa stanú v istom slova zmysle konkurenti (tomu treba predísť).
- Finančná náročnosť do určitej miery limituje službu školy len na strednú alebo vyššiu triedu (solventní rodičia), do istej miery sa škola stáva exkluzívnou.
- Snaha o integráciu detí so špeciálnymi potrebami vytvára nároky na rôzne druhy odborníkov a niekedy môže viesť k zníženiu kvality vzdelávania (čo ohrozuje samotnú existenciu školy).
- Ak je zakladajúci zbor malý, je zraniteľnejší a škola túto zraniteľnosť môže ešte znásobiť – je potrebné uvedomiť si krehkosť malých zborov a zároveň aj krehkosť škôl.

IV. Výzvy do budúcnosti

- Potreba vzdelaných a obdarovaných učiteľov náboženstva.
- Potreba dobrej komunikácie medzi vedením školy a zboru (nie je to automatické). Kritické momenty nastávajú pri zmenách vedenia na jednej či druhej strane.
- Iniciatíva k budovaniu mostov medzi školou a zborom musí byť na strane zboru.
- Vytvoriť platformu, kde je možné zdieľať skúsenosti nielen na úrovni učiteľov, ale aj na úrovni správnych rád a vedenia zborov (kazatelia a staršovstvá).
- Je otázkou, aký dopad bude mať z dlhodobého hľadiska veľká intenzita práce našich škôl na možné vyhorenie kľúčových „hráčov“, a tým aj na činnosť školy i zboru. Až čas ukáže, či sa to

hlavne malým zborom podarí ustáť, ba možno dokonca vďaka projektu školy aj napredovať a rásť kvalitatívne či kvantitatívne.

Ak sa ďalšie zbory rozhodnú ísť touto cestou, je na čom stavať – je tu Združenie škôl C.S. Lewisa (všetky školy to považujú za veľkú pomoc vrátane Banskej Bystrice, kde je zriaďovateľom zbor CB v BB) a ľudia, ktorí touto cestou išli skôr a vedia veľmi poradiť – nie je treba znovu objavovať to, čo už bolo objavené - iba ak by bol proces objavovania zároveň cieľom.

3. ZÁVERY EMO

Sme vďační za všetky rozhovory, pretože nám mnoho ukázali o dynamike vzťahov: zbor a škola. Predovšetkým sme však hľadali odpoveď na otázku, či sa cirkevné školy stávajú nástrojom, alebo priestorom pre zvestovanie evanjelia.

Zistili sme, že žiaden zbor Cirkvi bratskej, ktorý zriaďoval cirkevnú školu nevnímal tento krok len ako naplnenie potreby solídne vzdelávať iba vlastné deti (t. j. deti členov a priateľov zboru). Každý sa do toho pustil s ambíciou poskytnúť dobré vzdelanie deťom zo širšej komunity v meste, alebo jeho okolí. A tak môžeme predpokladať, že každý zbor začínal túto prácu s nádejou, že sa škola stane priestorom, v ktorom sa evanjelium bude intenzívne dotýkať životov detí, rodičov a zamestnancov. Prieskum však ukázal, že toto sa nedeje automaticky. Zbor môže úspešne zriadiť cirkevnú školu a nepriamo (cez správnu radu, zamestnancov, rodičov, atď.) viesť jej ďalší vývoj, no to všetko ešte nemusí znamenať pokrok v napĺňaní misijného poverenia Pána Ježiša, ktoré cirkev dostala. Tým poverením je zvestovať evanjelium slovom a životom tak, aby ľudia naň mohli zareagovať. Dotazník nám pomohol identifikovať niekoľko dôležitých faktorov, ktoré môžu napomôcť tomu, aby zbor, ktorý „zriadil“ školu mohol misijne napredovať. (Slovíčko zriadil je v úvodzovkách, pretože oficiálnym zriaďovateľom takmer všetkých našich škôl je Združenie škôl C. S. Lewisa.)

I. Jednotná misijná vízia

Iniciátor (alebo prípravný tím) zriadenia školy a vedenie zboru (staršovstvo, členovia) by sa mali hneď na začiatku zhodnúť v tom, či vnímajú zriadenie školy ako nástroj zvestovania evanjelia. Ak je to tak, potom je veľmi dobré, keď si naformulujú a osvoja JEDNOTNÚ misijnú víziu školy/zboru a dohodnú sa, ako bude napĺňovaná v jednotlivých fázach života školy. Zároveň si stanovia obdobia, v ktorých túto počiatočnú víziu prehodnotia, zaktualizujú a doplnia. Už pri tejto formulácii jednotnej misijnej vízie by mali brať na zreteľ to, že primárne kompetencie za zbor má staršovstvo a členské zhromaždenie a za školu jej vedenie a správna rada školy, prípadne Združenie.

II. Jasně zafinovanie úloh

Ak sa má stať škola príležitosťou pre zvestovanie evanjelia, malo by byť hneď na začiatku jasné, čo je koho úlohou. Od pedagógov a ostatných zamestnancov sa bude očakávať kvalitná práca v ich odbore a dobrý charakter. Kto však bude napĺňať misijné poslanie? Všetci členovia zboru. Pritom ani tak nejde o pozíciu, ktorú vo vzťahu k škole zaujímajú, ako o postoj, ktorý voči celej službe majú. Je zrejmé, že učiteľ/ka denne komunikuje so žiakmi a často aj s rodičmi. Primárne sa však rozpráva o škole a vzdelávaní. Riaditeľ/ka o vedení, ekonóm o financiách. Avšak hlavnou témou cirkevného zboru je evanjelium. Ak budú členovia zboru plniť evanjelia, potom sa ono bude spontánne prenášať aj do prostredia školy. Možno sa tým najlepším evanjelistom stane školník, alebo dobrovoľník, ktorý pomáha maľovať plot, či rodič, ktorý sa skamaráti s iným rodičom dieťaťa zo školy.

Cirkevná škola vytvára hneď trojnásobnú príležitosť pre zvestovanie evanjelia a to deťom, rodičom, ale aj učiteľom, ktorí v mnohých prípadoch (keď sa škola rozrastie) nie sú z prostredia Cirkvi bratskej. Samozrejme, pritom stále platí, že keď usilujeme o to, aby sa evanjelium dostalo aj za múry cirkvi, najviac evanjelium ovplyvňuje nás samých - a teda je zvestované štvornásobne.

III. Nastavenie a udržiavanie dobrých vzťahov

Z dotazníka je zrejmé, že veľkou výzvou pre zriaďovateľský zbor je nastavenie vzťahov medzi zborom a školou na každej úrovni. Je ideálne, keď celé členské zhromaždenie zboru podporuje zriadenie a potom aj pokračujúci projekt školy. Avšak minimálne by taký postoj malo mať staršovstvo zboru, ktoré má v správnej rade svoje zastúpenie a vplyv. Rizikom je stav, kedy sa staršovstvo zboru prestane zaujímať o dianie v škole, čo môže nastať v prípade, že „škola prerastie zbor“. Tento stav však treba predvídať a misijne sa naň pripravovať, lebo rast školy prináša nielen nové výzvy a úlohy, ale aj príležitosti, ktoré môže zbor využiť.

IV. Škola ako požehnanie pre cirkev v meste

Zbor zriaďujúci cirkevnú školu sa skôr či neskôr musí zaoberať aj „ekuménou“, a teda kvalitou vzťahov s inými zborami (cirkvami) v meste. Je to nevyhnutné, lebo rast školy pritiahne deti rodičov, ktorí navštevujú iné zbory / cirkvi. Tak sa môže stať škola nielen požehnaním pre iné spoločenstvá, ale aj zjednocujúcim priestorom pre ekuménu v meste. Treba si však uvedomiť, že na takejto vízii treba neustále pracovať, modliť sa a komunikovať medzi cirkvami. Zo skúseností sa prirodzeným a vhodným javí postupné začleňovanie / zamestnanie veriacich učiteľov či nepedagogických pracovníkov, ktorí sú práve členmi tých iných cirkví v meste.

V. Učitelia náboženstva

Z rozhovorov vyplýva skutočnosť, že Cirkev bratská nemá dosť učiteľov náboženstva. Nie je to tragédia, lebo tu sa môže prakticky uskutočňovať to, čo bolo povedané v predchádzajúcom (požehnanie pre cirkev v meste). Na druhej strane – možnosť vyučovať náboženstvo má Cirkev bratská vnímať ako príležitosť komunikovať evanjelium aj verbálne, vysvetľovať podstatu kresťanstva primerane veku a chápaniu žiakov. Malo by to vyvolať úsilie Cirkvi bratskej urobiť všetko preto, aby učiteľov náboženstva mala a aby boli na túto službu dobre pripravení. Dobré by bolo hovoriť s KTK či ETS o možnostiach spolupráce a pomoci s formáciou katechétovej pre naše školy. A samozrejme aj Združenie škôl C.S. Lewisa sa situáciou zaoberá.

Na záver citát jedného z kazateľov zboru, ktorý je zapojený do „projektu“ cirkevnej školy.

“Nedá sa povedať, že by náš zbor významne narástol, no škola sa stala kľúčovou v tom, že relatívne vysoké percento členov zboru (aj preto, že je malý) žije dennodennou misiou. Núti to stretávať sa s ľuďmi, sme v tom celom „ponorení“ a učíme sa využívať príležitosti na službu i zdieľanie evanjelia.”

Vypracovali členovia EMO: Milan Mitana, Slavomír Krupa, Slavomír Poloha, Peter Prištiak a Jaroslav Tomašovský

Október 2023